ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Бойка Ігоря Йосиповича,
доктора юридичних наук, професора
завідувача кафедри історії держави, права та політико-правових учень
юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

на дисертацію Махна Владислава Анатолійовича на тему
«Правове регулювання гендерного паритету в системі публічної служби»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Відгук підготовлено на підставі вивчення рукопису дисертації та наукових праць Махна Владислава Анатолійовича, що опубліковані за темою дисертації.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Глобальні зрушення в системі публічного врядування України, що відбуваються на тлі відсічі повномасштабній агресії рф, диктують нові вимоги до кадрового та правового наповнення публічної служби. Проблематика гендерного паритету сьогодні вийшла за межі суто правозахисного дискурсу, ставши невід'ємним компонентом національної стійкості та фундаментом для якісного оновлення управлінських інституцій.

Наукова значущість праці підсилюється тим, що події після 24 лютого 2022 року кардинально переформатували роль жінок у державному апараті та силовому блоці. Ефективне функціонування органів публічної служби в кризових умовах довело, що збалансоване залучення людського ресурсу обох статей є питанням виживання держави. Дослідження є надзвичайно актуальним у контексті євроінтеграційних прагнень України, оскільки вимагає реального впровадження принципів недискримінації у практику щоденної діяльності публічних службовців.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 384 04/12
«8» 06 2026 р.

Обґрунтованість одержаних результатів дослідження та їх достовірність. Дисертаційне дослідження В. А. Махна «Правове регулювання гендерного паритету в системі публічної служби» виконано на належному науково-теоретичному та методологічному рівні. Викладені у роботі наукові положення, висновки, рекомендації та пропозиції є змістовно пов'язаними з обраною темою дисертації, вирізняються достатнім ступенем достовірності, аргументованості та наукової обґрунтованості. Досягненню такого рівня дослідження сприяли вдале визначення об'єкта і предмета наукового пошуку, правильне окреслення мети та завдань роботи, раціональна побудова її структури, а також комплексне застосування загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Свідомий вибір методології дозволив автору чітко окреслити межі наукового пошуку. Визначення наукового апарату дисертації свідчить про системний підхід автора до розв'язання поставленої проблеми. Об'єктом дослідження обрано суспільні відносини, що виникають у процесі правового забезпечення гендерного паритету в системі публічної служби України в умовах воєнного стану, повоєнної відбудови та європейської інтеграції. Таке окреслення об'єкта дозволило автору вийти за межі суто теоретичного аналізу та розглянути проблему в контексті сучасних викликів.

Предметом дослідження виступає безпосередньо правове регулювання гендерного паритету в системі публічної служби, що включає аналіз норм різних галузей права, які регламентують рівний доступ та проходження служби представниками обох статей.

Мета дисертаційної роботи полягає у проведенні комплексного аналізу історико-правових джерел, наукових напрацювань вітчизняних та зарубіжних вчених, вивченні нормативно-правової бази України та ряду зарубіжних країн, а також судової практики, виявленні наявних проблем у сфері гендерного паритету в системі публічної служби та розроблення системи дієвих рекомендацій, що покликані належним чином врегулювати суспільні відносити у означеній сфері.

В рамках реалізації вищезадекларованої мети автор дисертації зміг дослідити та описати результати власних наукових пошуків у відповідних розділах наукової роботи. У першому підрозділі першого розділу описано ґрунтовний теоретико-методологічний базис дослідження, спрямований на комплексний аналіз гендерного паритету в системі публічної служби. В. А. Махно здійснює детальний огляд сучасних академічних напрацювань. Особлива увага приділяється виявленню прогалин у наявних наукових напрацюваннях, що зумовлює актуальність дисертації в умовах динамічних суспільних трансформацій. Методологічний апарат дослідження охоплює як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні методи, зокрема історико-правовий. В підрозділі 1.2 автор представляє вичерпний ретроспективний аналіз еволюції гендерного паритету, пропонуючи авторську шестиетапну періодизацію. В межах цього аналізу дисертант вдало продемонстрував трансформацію правового статусу жінки під впливом релігійних доктрин, зокрема християнства, що мали значний вплив на правові системи Русі та Великого Князівства Литовського. Окремим вектором дослідження є розгляд впливу Французької революції та суфражистського руху на формування концепції політичних прав жінок. Особливу увагу приділено радянському періоду, який характеризується як етап декларативного паритету, де формальна рівність часто не знаходила відображення у реальних механізмах доступу до владних повноважень. В. А. Махно завершив перший розділ критичним аналізом доктринальних підходів до термінологічного апарату. Автор розмежовує поняття «гендерний паритет», «гендерна рівність», «гендерний баланс» та «гендерна справедливість», наголошуючи на неприпустимості суто кількісного підходу при оцінці представництва статей. Підсумком розділу стає авторське визначення «гендерного паритету в системі державної служби».

У другому розділі дисертантом описано результати компаративістського дослідження світового досвіду впровадження політики гендерного паритету. Підрозділ 2.1 присвячено аналізу досвіду держав-членів Європейського Союзу.

На прикладі Швеції, Фінляндії, Бельгії, Німеччини, Литви та Польщі автором вдало розкрито специфіку застосування законодавчих та добровільних гендерних квот. Далі фокус дослідження зміщується на країни Північної та Центральної Америки. Дисертант аналізує канадську модель Gender-based Analysis Plus як приклад ефективного аналітичного інструментарію, а також особливості гендерного представництва у США. Дослідження досвіду Куби дозволило дисертанту виявити феномен високого номінального представництва жінок, яке, проте, не завжди корелює з обсягом їхньої реальної політичної влади.

Окремий підрозділ присвячено специфіці впровадження гендерного паритету в країнах Західної Азії та Африки. У роботі детально розглядається вплив релігійних норм на правовий статус жінок в Ірані та ОАЕ, а також роль впливу затяжних воєн у формуванні політичної та гендерної культури Ізраїлю. Автор звертає увагу на парадоксальні ситуації, зокрема високий рівень жіночого представництва в парламенті Руанди на тлі маловтішних показників індексу демократії.

У першому підрозділі третього розділу описано сучасний стан та перспективи розвитку гендерного паритету в Україні. Автор пропонує комплексну класифікацію нормативно-правових актів України, що регулюють питання гендерного паритету. Детально проаналізовано правові режими проходження служби для різних категорій посад. Емпірична частина підрозділу 3.2 базується на аналізі статистичних даних. Автор відстежує динаміку просування України у світових рейтингах гендерних досліджень.

У завершальному підрозділі дисертації автором сформульовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства та правової доктрини. В. А. Махно обґрунтовує необхідність уточнення дефініції «позитивних дій» та розробки чітких критеріїв і системи оцінки їхньої ефективності. Пропонується концептуальний перехід від жорстких імперативних квот до гнучких механізмів. Рекомендації охоплюють внесення змін до низки актів сучасного національного законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація вирізняється новизною підходів, оскільки є однією з перших спроб осмислити гендерну політику крізь призму воєнного стану. Автор уперше сформував комплексну періодизацію еволюції принципу гендерного паритету в публічній службі від античності до сьогодення, теоретично обґрунтував дефініцію цього поняття крізь призму справедливості та інклюзивності, проаналізував міжнародні моделі правового регулювання та запропонував чотирирівневу класифікацію нормативно-правових актів за критерієм фіксації гендерних норм. У межах удосконалення існуючих теоретичних підходів дисертантом диференційовано сутнісний зміст понять «гендерний паритет», «гендерна рівність», «гендерний баланс» і «гендерна справедливість», а також доведено критичну позицію щодо суто косметичного характеру номінального квотування без реальної демократизації інститутів. Подальшого розвитку в роботі набули аналітичні висновки стосовно нерівномірної ефективності тотожних систем квотування у країнах ЄС, Азії та Африки, закономірностей трансформації та покращення рейтингових позицій України в реалізації гендерної політики, що дозволило сформулювати прикладні рекомендації щодо модернізації вітчизняного законодавства.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Отримані напрацювання збагачують теоретичну базу та загальну академічну дискусію службового права новими дефініціями, класифікаціями та принципово новими концепціями розуміння окремих явищ у сфері гендерного паритету. На практичному рівні результати можуть бути застосовані для вдосконалення ряду нормативно-правових актів, що регулюють статус різних категорій публічних службовців, виборчих процесів тощо. Фундаментальне значення має обґрунтування необхідності впровадження спеціального Закону України «Про позитивні дії».

Нормативно-правове, науково-теоретичне підгрунтя та емпірична основа дисертації. Теоретичний фундамент праці складають доробки плеяди

вітчизняних вчених та міжнародних дослідників, що дозволило поєднати українську традицію з глобальним контекстом. Нормативним базисом виступили акти національного та міжнародного законодавства, основоположні акти країн-членів ЄС, Північної та Центральної Америки, країн Азії та Африки. Емпірична база включає широкий спектр даних: від звітів міжнародних організацій до аналізу судових рішень та результатів експертних опитувань, що забезпечує достовірність висновків.

Оцінка мови та стилю дисертації, відповідність її змісту спеціальності, із якої вона подається до захисту. Дисертація виконана українською мовою відповідно до вимог, установлених для здобувачів ступеня доктора філософії. Стиль викладення – науковий, академічний. Текст відзначається послідовністю, структурною логікою викладу, системним підходом до аналізу проблематики та належною аргументованістю викладених положень. Дослідження правового регулювання гендерного паритету в системі публічної служби є напрямом можна вважати таким, що відповідає спеціальності 081 «Право».

Дотримання академічної доброчесності. Вивчення рукопису дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок стосовно її ідентичності та не дає підстав констатувати допущення дисертантом фактів академічного плагіату або інших порушень вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень та відомостей. Наведене дозволяє позитивно оцінити дисертацію, її теоретико-методологічний рівень, самостійність написання, а також наявність елементів наукової новизни.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Не дивлячись на те, що дисертаційна робота В. А. Махна характеризується високим рівнем підготовки та якісною реалізацією, проте вона не позбавлена недоліків:

По-перше, в підрозділі 1.3 «Доктринальні підходи до визначення сутності гендерного паритету в системі публічної служби» дисертант надав авторське визначення, в якому запропонував визначати «гендерний паритет в системі

публічної служби» як «справедливе ставлення». Важливо наголосити, що подібна дефініція апелює більше до категорії моралі чи філософії права, ніж до конкретних юридичних ознак. Подібне формулювання може не відповідати принципу правової визначеності, що в свою чергу розмиляє межі того, чим є гендерний паритет. У запропонованому визначенні бракує фіксації чітких формулювань та меж розуміння «справедливого».

По-друге, у підрозділі 2.3 «Формування та впровадження гендерного паритету в систему публічної служби в країнах Західної Азії та Африки» автор здійснив аналіз досвіду відповідних держав та завершив його висновком про «неефективність» окремих політик. Свою позицію В. А. Махно пояснив через відсутність реалізації задекларованих гендерних приписів. Важливо зазначити, що подібне твердження можна вважати занадто загальним та таким, яке потребує подальшого дослідження та уточнення. Поглиблення, масштабування та належне узагальнення отриманих результатів дали б змогу більш предметно обгрунтувати запропонований автором висновок та були б більш корисними в частині теоретичної та практичної складової дослідження.

По-третє, у вступі до дисертаційного дослідження автор наголошує на необхідності врахування гендерної складової в умовах воєнного часу при проведенні відповідних досліджень та розробці висновків та рекомендацій. У той же час у підрозділі 3.3 «Напрямки удосконалення вітчизняного законодавства щодо нормативно-правового забезпечення гендерного паритету в системі публічної служби» дисертант у безпосередніх висновках та конкретних законодавчих пропозиціях не відобразив особливу специфіку гендерного паритету під час воєнного стану та не вказав, в яких правових відносинах повоєнної відбудови можуть бути застосовані напрацювання, висвітлені в дисертації В. А. Махна. Відповідні уточнення надали б висновках особливої унікальності та практичності.

По-четверте, все в тому ж підрозділі 3.3 дисертант в запропонованому пункті 2 статті 4-1 до Закону «Про забезпечення рівних прав і можливостей

жінок та чоловіків» передбачає задекларувати застереження про «природні особливості жіночого та чоловічого організмів». Доцільно зауважити, що подібне формулювання можна вважати достатньо широким та неточним. Подібне правове закріплення може бути використане для дискримінаційного обмеження прав представників тої чи іншої статі у певних сферах публічної служби. Відповідне нормативне уточнення здійснило б превенцію недобросовісних практик та відповідало б принципу правової визначеності.

Варто зауважити, що висловлені міркування мають дискусійний характер і зумовлені передусім специфікою предмета дослідження гендерної проблематики. Зазначені положення жодним чином не применшують наукової цінності роботи В. А. Махна та не впливають на її загальну позитивну оцінку, оскільки спрямовані на окреслення перспектив для подальшого поглиблення аналізу в межах обраної теми.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Представлене дослідження Махна Владислава Анатолійовича «Правове регулювання гендерного паритету в системі публічної служби» є зразком грунтовної наукової роботи., в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки адміністративного та службового права. Дисертація відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Махно Владислав Анатолійович – заслуговує на присудження

наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри історії держави, права
та політико-правових учень юридичного
факультету Львівського національного
університету імені Івана Франка **Ігор БОЙКО**

Підпис Бойка І.
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 384-14/12
«8» 06 2026 р.